

Inleiding

Laaggeletterden kunnen onvoldoende lezen, schrijven en rekenen en hebben vaak te weinig digitale vaardigheden om volwaardig deel te nemen aan de huidige informatiemaatschappij. Daardoor kunnen ze in het dagelijks leven – privé of op het werk – minder goed functioneren. In Nederland zijn 2,5 miljoen volwassenen binnen de beroepsbevolking laaggeletterd.

Oplossen van laaggeletterdheid lijkt betrekkelijk eenvoudig. Volwassenen kunnen immers een taal cursus volgen om hun schrijf- en leesvaardigheid op te vijzelen. Deze oplossing is in de praktijk echter gecompliceerd.

Op laaggeletterdheid rust een taboe. Het bespreekbaar maken van deze taalproblemen is lastig.

Voor laaggeletterden zelf, omdat zij zich schamen en het probleem vaak verbergen. Voor de omgeving geldt dat deze zich bewust moet zijn dat dit probleem bestaat, de signalen moet leren opmerken en het probleem bespreekbaar zal moeten maken.

Vervolgens is de stap naar een cursus niet gemakkelijk. Teruggaan naar de schoolbanken doe je niet zomaar. Zeker niet als je slechte ervaringen hebt opgedaan in je jeugd en je de kosten eventueel zelf moet betalen en je niet goed weet wie deze kan vergoeden.

Een coalitie: waarom en met welk doel?

Laaggeletterdheid is overal en komt voor in alle lagen van de bevolking. Om laaggeletterdheid effectiever aan te pakken wordt daarom met diverse publieke en private partijen een coalitie opgericht.

De doelstelling van deze coalitie is om gezamenlijk laaggeletterdheid in de regio Maastricht Heuvelland te voorkomen en te verminderen.

Verminderen kan worden bereikt door samen bekendheid te geven aan het probleem en laaggeletterden te helpen de weg te vinden naar een taal cursus. En door zorg te dragen voor voldoende formeel én non-formeel taalonderwijs, dat toegankelijk en betaalbaar is.

Laaggeletterdheid *voorkomen* is de andere kant van de medaille. Daarom zetten partners zich in om taalplezier bij kinderen en volwassenen te stimuleren.

Taalakkoord voor bestrijding van laaggeletterdheid

In het derde kwartaal 2017 zullen de eerste partners hun handtekening zetten onder het convenant "*Taalakkoord voor bestrijding van laaggeletterdheid in de regio Maastricht-Heuvelland*".

Deze coalitie bestaat uit:

- Centre Ceramique (bibliotheken)
- Cubiss Limburg
- Gemeenten Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittem, Maastricht, Meerssen, Vaals en Valkenburg aan de Geul
- Trajekt
- ROC Leeuwenborgh
- Stichting Lezen & Schrijven
- Heuvellandbibliotheken.

De betrokkenheid van de partners van de coalitie bij taal is divers en daarom is ook hun aanpak steeds anders. Dit is kenmerkend voor de aanpak van laaggeletterdheid: iedereen heeft ermee te maken, maar de manier waarop is steeds anders. De gemene deler van de partners is zowel het maatschappelijk belang van hun inzet, specifiek gericht op de aanpak van laaggeletterdheid in de regio Maastricht-Heuvelland als het belang voor hun eigen organisatie.

Een partner binnen de coalitie is een betrouwbare partner. Partners staan voor samenwerking en zijn bereid om binnen hun eigen mogelijkheden en vanuit hun eigen verantwoordelijkheid taalproblemen aan te pakken. Partners evalueren en stemmen ambities en resultaten minimaal vier keer per jaar af.

Convenant

De eerste stap is het ondertekenen van het convenant. Hiermee spreken de partners uit samen te willen werken en een actieve bijdrage te willen leveren. Het is een vorm van onderling commitment tussen overheden enerzijds en maatschappelijke organisaties anderzijds.

Het convenant geldt als basis voor de afspraken die worden gemaakt over de concrete aanpak van laaggeletterdheid. Acties die worden afgesproken zijn:

- Stimuleren van bewustwording over laaggeletterdheid bij burgers en/of werknemers.
- Stimuleren van eigen werknemers en vrijwilligers om laaggeletterden binnen de bestaande structuren te herkennen en door te verwijzen naar geschikt taalaanbod.
- Helpen met organiseren van taalcurssussen op de werkvloer.
- Pilots uitvoeren van innovatieve manieren om cursisten te werven en om laaggeletterden te vinden en hen te stimuleren, motiveren en enthousiasmeren naar passend taalaanbod.
- Organiseren van voldoende taalcurssussen, zowel formeel als non-formeel.
- Organiseren van taalactiviteiten voor kinderen en volwassenen voor meer taalplezier.
- Indien mogelijk en noodzakelijk het toegankelijk maken van communicatie.
- Ontwikkelen, uitrollen en up-to-date houden van een educatieve kaart waarop het taalaanbod overzichtelijk wordt gepresenteerd.
- Toegankelijk maken/aanbieden van leesmaterialen en leermiddelen voor laaggeletterden.
- Onderzoeken van mogelijkheden om beschikbare budgetten met elkaar te verbinden.
- Stimuleren van participatiebevorderende activiteiten met de inzet van taalvrijwilligers/coaches/maatjes.

In gezamenlijkheid is een plan van aanpak opzet (digi)taal huizen en (digi)taalpunten opgesteld. Dit plan maakt onderdeel uit van het convenant en zal in werking treden per 1 juli 2017.

Naast activiteiten welke gaan plaatsvinden in de (digi)taalhuizen en (digi)taalpunten kan worden gedacht aan activiteiten kan zoals een workshop “herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden”, het volgen van diverse masterclasses/workshops en het aanbieden van een taaltraining op de werkvloer. Ook leesbevorderingsactiviteiten horen hierbij.

In dit plan zijn afspraken gemaakt over inzet van mensen, middelen en materialen per partner.

Van belang hierbij is dat de bijdragen van de afzonderlijke partners een logisch geheel vormen, zodat laaggeletterdheid succesvol wordt aangepakt.

CONVENANT

Taalakkoord voor bestrijding van laaggeletterdheid 2017 - 2022

In aanmerking nemende dat:

- lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden basisvoorwaarden zijn voor elk individu om te kunnen functioneren in de samenleving en op de arbeidsmarkt, om goed en adequaat te kunnen (en durven) participeren en om zichzelf te kunnen ontwikkelen.
- de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt vragen om participatie van groepen die nu nog min of meer aan de kant staan of dreigen aan de kant te komen te staan.
- een geletterde beroepsbevolking essentieel is voor een goed functionerende economie, die voldoende kan concurreren en in kan spelen op toekomstige ontwikkelingen.

Overwegende dat ondertekende partijen laaggeletterdheid in de regio Maastricht-Heuvelland willen bestrijden en dat:

- alle partners elk een eigen verantwoordelijkheid hebben bij het voorkómen én verminderen van laaggeletterdheid.
- voor een effectieve en structurele aanpak van laaggeletterdheid nauwe samenwerking is vereist tussen de partners.
- laaggeletterdheid alleen structureel kan worden opgelost als tegelijkertijd wordt ingezet op zowel het voorkómen als het verminderen van laaggeletterdheid.
- partners laaggeletterdheid aanpakken en bespreekbaar maken:
 - a. intern op bestuurlijk, management en uitvoerend niveau;
 - b. extern bij cliënten en zakelijke relaties.

Zijn ondertekende partijen het volgende overeengekomen:

- De partners zich optimaal inzetten om ervoor te zorgen dat in 2022 zoveel mogelijk leerlingen die de basisschool verlaten voldoende vaardigheden beheersen op het gebied van lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden om vervolgonderwijs te kunnen starten.
- Doelstelling is om het aantal laaggeletterden in de regio Maastricht-Heuvelland terug te brengen in aantal en zo veel mogelijk mensen te laten deelnemen aan gepaste scholing.
 - Om dit te bereiken stemmen partners hun plannen op elkaar af en leggen dit vast in een plan van aanpak.
 - Hierbij zal jaarlijks de voor dat kalenderjaar te behalen ambitie worden benoemd in aantallen en/of percentage. Daarnaast zal een activiteitenplan (incl. draaiboek) worden opgesteld welk als basis geldt voor het overleg tussen de partners.
- Partners zullen gezamenlijk bevorderen dat laaggeletterden, werkend en niet-werkend, worden opgespoord en gestimuleerd om hun taal- en rekenprobleem te verminderen en digitale vaardigheden te verbeteren.
- Bedrijven en instellingen worden gemotiveerd om de eigen laaggeletterde werknemers op te sporen en hen te stimuleren een opleiding te volgen. De

Coalitie zal hiertoe afspraken maken met onderwijsinstellingen over een passend opleidingsaanbod. Alle partners helpen hieraan mee.

- De Coalitie zal adviserend, ondersteunend en aanjagend optreden waar het gaat om bewustwording en het bespreekbaar maken van laaggeletterdheid.
- De partners van de Coalitie zorgen voor bewustwording van laaggeletterdheid binnen hun organisatie door het bevorderen van kennis, kunde en vaardigheden bij het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden.
- Partners van de Coalitie zijn bereid hun eigen communicatiemiddelen kritisch te beoordelen en waar nodig en mogelijk aan te passen.
- De ondertekende partijen hebben gezamenlijk een plan van aanpak “Opzet digiTAALhuizen en digiTAALpunten” opgesteld. Dit plan van aanpak maakt onderdeel uit van dit convenant en zal in het in werking treden per 1 juli 2017. Onderdeel van het plan van aanpak is een stappen- en activiteitenplan dat de ondertekende partijen gezamenlijk zullen opstellen en dat de volgende elementen bevat:
 - Beschrijven van rollen en verantwoordelijkheden van partners (o.a. het vervullen van de rollen voorzitterschap en secretariaat)
 - De te behalen ambities per kalenderjaar en ieders aandeel daarin
 - Het opsporen van laaggeletterde werknemers en niet-werkende (wervingsstrategieën).
 - Afspraken maken met deze laaggeletterden en opleidingsinstellingen en bedrijven om deze personen geletterd te laten worden (activeringsstrategieën).
 - De zorg voor voldoende opleidingslocaties en docenten voor werkende en niet-werkende laaggeletterden en aandacht voor voldoende passend lesmateriaal (primaire verantwoordelijkheid hiervan ligt bij het ROC).
 - Speerpunten benoemen op de thema's:
 - Laaggeletterdheid bij volwassenen
 - Laaggeletterdheid bij kinderen (Boekstart, makkelijk lezen boeken met dyslexie letter, Bibliotheek op scholen met aandacht voor laaggeletterdheid en ouderparticipatie)
 - De wijze van nulmeting en monitoring. Met behulp van Universiteit Maastricht (via Stichting Lezen & Schrijven)
 - De wijze van communicatie (communicatiestrategieën)
 - Overzicht van de inzet per partner op het gebied van mensen, middelen en materiaal (financieringsstrategieën)
 - De inrichting van Digi-Taalhuizen als knooppunt en katalysator voor het verder ontwikkelen van de vijf basisvaardigheden.
- Om te komen tot een effectieve, structurele aanpak zal de Coalitie tenminste:
 - 4 maal per jaar bijeen komen om themagericht te spreken over laaggeletterdheid en om op overeenstemming gerichte afspraken over de aanpak te maken.
 - Hierbij geldt het plan van aanpak als basis voor de agenda. Tijdens ieder overleg zal de voorliggende periode worden geëvalueerd, zodat waar nodig het plan van aanpak tijdig kan worden bijgesteld.

- Het voorzitterschap en secretariaat van de Coalitie zullen door verschillende partners worden vervuld. Deze functies worden ingevuld bij het uitwerken van het plan van aanpak.
- Toetreden tot de Coalitie is mogelijk na schriftelijk verzoek gericht aan de voorzitter zoals deze op dat moment in functie is volgens het vastgestelde activiteitenplan.
 - Het verzoek wordt besproken in de eerstvolgende vergadering van de Coalitie.
 - Een nieuwe partner treedt toe wanneer, met meerderheid van stemmen, zittende partners akkoord zijn.
- Ondertekende partijen zullen hun bijdrage leveren en bij voorkeur bij elkaar te rade gaan.

Aldus overeengekomen en ondertekend te op d.d. 2017.

Gemeente Eijsden-Margraten

Wethouder,

Gemeente Gulpen-Wittem

Wethouder ,

Gemeente Maastricht

Wethouder,

Gemeente Meerssen

Wethouder,

Gemeente Vaals

Wethouder,

Gemeente Valkenburg aan de Geul

Wethouder,

Trajekt

Directeur Anne Buskens

ROC Leeuwenborgh

Voorzitter College van Bestuur de heer J.J.M. Kusters,

Cubiss Limburg

Directeur-bestuurder de heer H. Snier,

Stichting Lezen & Schrijven

Projectleider Rayon Limburg mevrouw I. Elzer,

Bibliotheek Centre Céramique Maastricht & Heuvellandbibliotheken

De openbare bibliotheken leveren van oudsher een belangrijke bijdrage om Nederland geletterd te maken. Samen met partners bieden zij programma's, producten en diensten aan die afgestemd zijn op de educatieve behoefte van de burgers. Daarbij gaat het onder meer om leesclubs, taal oefengroepen, computercursussen, tabletcafé 's, workshops voorlezen, auteurslezingen, lees- en schrijfpleinen en taalpunten. Bovenstaande activiteiten worden ook door Bibliotheek Centre Céramique Maastricht en de Heuvellandbibliotheken (Vaals, Valkenburg en Eijsden-Margraten) uitgevoerd.

Met de vaststelling van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (WSOB) wordt nog meer dan voorheen ingezet op het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid en wegwerken van achterstanden op het gebied van digitale vaardigheden. De ambitie van de bibliotheek is om het maatschappelijk hart van de samenleving te zijn. Bibliotheek Centre Céramique Maastricht & Heuvellandbibliotheken willen een bijdrage leveren als samenwerkingspartner van de gemeenten, door op lokaal niveau verbindingen tot stand te brengen tussen mensen, overheid, bedrijfsleven en andere maatschappelijke organisaties. Zij fungeren als aanbieder en gids naar uiteenlopende activiteiten, die bijdragen aan participatie, zelfredzaamheid, actief burgerschap, het verhogen van de arbeidskansen en het terugdringen van laaggeletterdheid.

De plaatselijke bibliotheken geven uitvoering aan landelijke programmalijnen. Na de Kunst van Lezen programmalijnen BoekStart en de Bibliotheek op school (dBos) voor 0-18 jaar is nu de programmalijn de Bibliotheek en basisvaardigheden voor volwassenen in ontwikkeling. Daarmee biedt de bibliotheek een pakket van programmalijnen voor iedereen.

Cubiss Limburg

Cubiss streeft ernaar dat iedereen de kans krijgt om zich persoonlijk te ontwikkelen en kennis op te doen die nodig is om volwaardig deel te kunnen nemen aan onze maatschappij. We ondersteunen en adviseren organisaties en netwerken die zich gesteld zien voor vraagstukken rond lezen, leren en informeren. Denk aan bibliotheken, onderwijs en organisaties in het sociaal domein.

Cubiss vindt het van belang om allianties te ontwikkelen en de juiste connecties met relevante partners te activeren. Samen kom je verder. We hebben de kennis en de hulpmiddelen om het maatschappelijke vraagstuk rondom laaggeletterdheid in gezamenlijkheid aan te pakken. We geloven in een integrale aanpak en bieden effectieve oplossingen.

Voor de regio Maastricht-Heuvelland hebben wij in 2015 doelgroeponderzoeken ('Ken uw doelgroep') uitgevoerd. Daarnaast organiseren we workshops om laaggeletterdheid te herkennen ('Herken uw doelgroep'), schrijven en adviseren we bij plannen van aanpak voor taalnetwerken, geven presentaties en lezingen over de uiteenlopende problematiek van laaggeletterdheid, en zijn we vertegenwoordigd in diverse landelijke gremia.

Alle vijf de gemeenten in de regio Maastricht-Heuvelland

De gemeenten in de regio Maastricht-Heuvelland steunen de coalitie en sluiten aan als samenwerkingspartners. Gezamenlijk met de andere partners leveren de gemeenten een bijdrage in het signaleren van laaggeletterdheid. Bijvoorbeeld in de persoonlijke gesprekken met inwoners die dagelijks worden gevoerd over het aanvragen en verstrekken van b.v. een bijstandsuitkering. De gemeenten zetten zich in om laaggeletterden door te verwijzen naar taalcursussen of andere vormen van ondersteuning in hun omgeving. Daarnaast zorgen de gemeenten dat een deel van de laaggeletterden kan deelnemen aan taallessen in het kader van volwasseneneducatie.

Trajekt

Het doel van Trajekt is het verbinden van het aanbod rondom Laaggeletterdheid. Trajekt is aanwezig in alle buurten en kernen en kent een laagdrempelig aanbod van voorzieningen en activiteiten.

Trajekt kent een stedelijk dekkende structuur van Wijkservicepunten. In deze wsp komen burgers met vragen op het gebied van wonen, werk, inkomen, schuldproblematiek, relatie, opvoeden e.d. Tijdens deze contacten wordt vaak als eerste geconstateerd of iemand laaggeletterd is.

Vaak bestaat er een drempel om te erkennen dat iemand laaggeletterd is of is de stap naar een ROC in eerste instantie te groot. Het is dan goed om in de buurt, dicht bij huis, een laagdrempelig aanbod te hebben.

Trajekt heeft hiertoe al een groot aanbod van zogenaamde 'conversatie/ontmoetingsgroepjes' waar burgers met een taalachterstand of die laaggeletterd zijn elkaar ontmoeten in een informele sfeer.

Ook de Maatschappelijk Werkers herkennen vaak al snel tijdens gesprekken de taalproblematiek die speelt.

Laagdrempelig, informeel, dicht bij huis, ontmoeting, in de haarvaten, verbinding zoeken, allemaal kennis die Trajekt inbrengt ten behoeve van een goed en sluitend aanbod voor laaggeletterden in Maastricht en Heuvelland.

ROC Leeuwenborgh

Elke deelnemer start met een intakegesprek (diplomavergelijking; indicatie onderwijs niveau) en instaptoetsing (leerbaarheidstoets en toetsing onderdelen spreek-, luister-, lees- en schrijfvaardigheid), die leiden tot een trajectbepaling.

Algemene trajecten:

- leren lezen en/of schrijven (Nederlands als moedertaal);
- rekenvaardigheden;
- Nederlands als tweede Taal (NT2).

In het kader van NT2 biedt ROC Leeuwenborgh ook inburgeringstrajecten aan, die gericht zijn op het behalen van het inburgeringsexamen of Staatsexamen NT2 niveau I of II.

Trajecten kunnen starten vanaf elk niveau (toetsresultaten zijn bindend), kunnen starten per 10 weken en kunnen variëren in intensiteit van 3 klokuren tot 15 klokuren per week (1 tot 5 dagdelen). De leerstof van alle algemene trajecten zijn ingedeeld in modulen van 10 weken.

Specifieke trajecten:

- combinatietraject inburgering en Entreeopleiding bestaande uit NT2, rekenvaardigheden, loopbaanoriëntatie en –begeleiding en BeroepsPraktijkVorming (minimaal 12 klokuren per week). Einddoel: inburgeringsexamen en diploma Entreeopleiding (MBO-niveau 1).
- combinatietraject inburgering i.c.m. MBO-niveau 2, 3 of 4 (Schakeljaar MBO) met dezelfde inhoud en als extra: vaklessen op het betreffende MBO-niveau. Einddoel: Staatsexamen NT2 niveau I en diploma MBO-niveau 2, 3 of 4.
- combinatietraject inburgering: i.c.m. HAVO of VWO (Schakeljaar HBO-WO) bestaande uit NT2, loopbaanoriëntatie en –begeleiding en vaklessen HAVO en/of VWO.
Einddoel: Staatsexamen NT2 niveau II en certificaten HAVO en/of VWO.

Stichting Lezen & Schrijven

Stichting Lezen & Schrijven is ervan overtuigd dat iedereen in Nederland moet kunnen lezen, schrijven, rekenen en om moet kunnen gaan met een computer. De stichting maakt daarom laaggeletterdheid onderwerp van gesprek bij publiek en politiek en ondersteunt in het hele land honderden gemeenten, instellingen, bedrijven, docenten en vrijwilligers bij het organiseren van scholing. Het resultaat: geluk, gezondheid en groei voor jaarlijks ruim 15.000 mensen.

Speerpunten Stichting Lezen & Schrijven

- Kennis verzamelen en delen over laaggeletterdheid.
- Iedereen die niet goed kan lezen, schrijven of rekenen scholing bieden om dit alsnog te leren.
- Actief werken aan het voorkomen van laaggeletterdheid door onder andere (voor)lezen te stimuleren bij kinderen en ouders.
- Zo veel mogelijk mensen ervan bewust maken dat 2,5 miljoen Nederlanders laaggeletterd zijn. Daar moet iets aan gedaan worden!

Dat doet de stichting niet alleen. Stichting Lezen & Schrijven probeert de krachten te bundelen van overheid, bedrijfsleven, (lokale) taalaanbieders en vrijwilligers. Samen zetten zij zich in voor leesbevordering en lees bevorderende activiteiten.
